

Κριτική του βιβλίου

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η αυτοκρατορική μνήμη του αίματος,

(1. Ποιος είμαι κι από πού ξεκίνησαν όλα).

Μυθιστόρημα, ΚΕΔΡΟΣ 1992.

Τα πρώτα μεταπολιτευτικά χρόνια, με την έντονη πολιτικοποίηση και την οραματική αναζήτηση των νέων, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις και για την ανανέωση της θεματολογίας, αλλά και της μορφής της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Με καθυστέρηση αρκετών χρόνων – σε σχέση με τη Δ. Ευρώπη και τις ΗΠΑ – αρχίζει τότε να ανθίζει μια ελληνική «κουλτούρα της οργής» κυρίως στη λογοτεχνία (αυτή η τάση είχε ήδη αρχίσει, στο θέατρο, τη δεκαετία του '60 σε συνδυασμό με υπαρξιστικές επιρροές σε έργα του Β. Ζιώρα, του Μ. Κρίσπη, του Ι. Παπαθασίλειου κ.ά.). Νέοι σε ηλικία συγγραφείς καταγράφουν τις αναζητήσεις, την αμφισβήτηση, τις ταλαντεύσεις νέων ανθρώπων. Ο «*Οργισμένος Βαλκάνιος*» του Νικολαΐδη, «*Οι ανήλικοι*» και «*Το παυσίπονο*» του Τατσόπουλου, τα «*Κορματάκια*», τα «*Διόδια*» και τα «*Τζιτζίκια*» του Ραπτόπουλου αρνούνται τη συμβατικότητα, καταγράφουν τη μοναξιά, χλευάζουν την οργανωμένη πολιτική ζωή, πληγώνονται για τα οράματα που διαψεύστηκαν. Τελικά «*Η μεγάλη πομπή*» της ενσωμάτωσης που καταγράφει με ευστοχία η πικρή και ανατρεπτική ειρωνεία του Αλέξη Πανσέληνου παρασύρει τις μορφές, τις αντιστάσεις και θάζει τη σφραγίδα της με ηρεμία στα οργισμένα πρόσωπα.

Οι νέοι συγγραφείς ωριμάζουν και μεγαλώνει μαζί τους και η διάθεση για μια άλλη λογοτεχνική οπτική και καταγραφή. Ο διηγηματογράφος Β. Ραπτόπουλος μετατρέπεται σε μυθιστοριογράφο. «*Η αυτοκρατορική μνήμη του αίματος*» αποτελεί μια περιπέτεια, μια αναζήτηση ενός αυτο-κράτορα (ή εαυτο-κράτορα) νέου που η ζωή φαίνεται να του παίζει απίθανα παιγνίδια συμπτώσεων, τύχης και ατυχίας. Καθώς συγκεντρώνονται πειστικά πάνω του τον οδηγούν σε εκρήξεις στη συμπεριφορά, σε σπασμωδικές πολιτικές και ηθικές επιλογές.

Ο ήρωας, ο Άρης, αρχίζει την αφήγησή του από τον Αύγουστο του 1974. Γιος στρατιωτικού έχει ήδη αντικρίσει τη μητριά του (που τη νόμιζε μητέρα του) κρεμασμένη στο σαλόνι του σπιτιού του σε ηλικία τεσσάρων περίπου ετών. Το καλοκαίρι του '74 δε σηματοδοτεί μόνο γενικότερες πολιτικές εξελίξεις (μεταπολίτευση-επιστράτευση) αλλά και μεγάλες αναστατώσεις στην ε-

φηθική ψυχή του. Τα ερωτικά σκιρτήματα για την ξαδέλφη του την Αννέτα, την απόμακρη Μελίνα και την «κοινή αγαπημένη» την Αλέκα αλλάζουν τον Άρη. Ο κύκλος των ανέμελων διακοπών κλείνει και οι κρυφές επιλογές και πράξεις του πρωταγωνιστή υποσκάπτουν, γελοιοποιούν τη φαινομενικά ήσυχη κι ευπρεπή οικογενειακή βιτρίνα.

Ο δρόμος της υπονόμευσης έχει αρχίσει. Βοηθός στην αντίστροφη πορεία του είναι πρώτα πρώτα η Σία, μια γυναίκα που μεγάλωσε τον Άρη, συνετέλεσε άθελά της στις πρώτες ερωτικές οπτικές επαφές του και συνέβαλε στην αποκάλυψη του τρομερού μυστικού: Η Λούλα η πραγματική του μητέρα ζει κάπου μακριά μαζί με τη δίδυμη αδελφή του.

Έπειτα είναι ο Αλκιβιάδης, ο ψυχίατρος που αγαπούσε κρυφά τη μητέρα του και αποτελεί τον αποδέκτη, τον πομπό, αλλά και τον αρνητή των φιλοσοφικών, κοινωνιολογικών και ηθικών συλλογισμών του Άρη.

Αλλά και ο φίλος του ο Αποστόλης συνέβαλε στη διαμόρφωση της ζωής του, αφού τον οργάνωσε σε μια μικρή εξωκοινοβουλευτική πολιτική οργάνωση της αριστεράς.

Όλους αυτούς τους δεσμούς ο Άρης τους χρησιμοποιεί για να τους προδώσει με τον έναν ή τον άλλο τρόπο χωρίς, όμως, να καταλαβαίνει κανείς τους τίποτα. Ο Άρης παίζει «κρυφτό» με τους άλλους σε προχωρημένη ηλικία.

Η γοργή αναπόληση της εφηβείας και γλαφυρή περιγραφή του συγγραφέα δεν εμποδίζει την ευθύγραμμη και επίπεδη καταγραφή της. Διασπάται από ένα φλύαρο λόγο, από τις συζητήσεις του Άρη με τον ψυχίατρο. Σ' αυτές τις συζητήσεις αποτιμώνται και εκτιμώνται ο Ελληνικός Ορθολογισμός, ο Αριστοφάνης, ο Ηράκλειτος, ο Αισχύλος, ο Κούντερα, ο Νίτσε, ο Κάφκα, ο Ντοστογιέφσκι, η κατάρρευση των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Ο καταιγισμός αυτών των ονομάτων, των σκέψεων και των διαπιστώσεων στις οποίες καταλήγουν οι συνομιλητές δε φαίνεται απλώς εμβόλιμος και ξένο σώμα προς το μυθιστόρημα, αλλά και ανατρέπει, εν πολλοίς, το στόχο του συγγραφέα, να μεταφέρει στα καθ' ημάς λογοτεχνικά πράγματα τη γραφή του Κούντερα.

Αν στα μυθιστορήματα του τελευταίου οι φιλοσοφικές αναζητήσεις επηρεάζουν και χαρακτηρίζουν τις προσωπικές επιλογές και τον καθημερινό τρόπο ζωής των πρωταγωνιστών, στο έργο του Ραπτόπουλου ο ήρωας μοιάζει να έχει διχασμό προσωπικότητας. Το πλάσμα που κινείται σπασμωδικά, υποχείριο των συμπτώσεων και του «μοιραίου» στις παρέες του δεν έχει καμιά ουσιαστική σχέση με τον επιτηδευμένο συσσωρευτή γνώσεων, τον εκτοξευτή «τοιτάτων» και επικεφαλίδων έργων στις συνομιλίες του με τον ψυχίατρο. Ίσως πάλι, αυτό να είναι το κοινό τους σημείο: ν' αποτελούν δυο πλευρές ενός κοινωνικού αθύρματος που υποστηρίζει μέσα στην υπαρξιακή του αγωνία πως «η κόλαση είναι οι άλλοι».

Διαβάζοντας το βιβλίο του Ραπτόπουλου σκέφτηκα τους στίχους του Μιχάλη Κατσαρού:

Ανοιξε ο νους και γνώρισε ο νιος τον εαυτό του
κι ώσπου να κάνει το πρεπούμενο
το ξέχασε κι άρχισε να σκέφτεται τις Τροίες και Ελένη.

Η στροφή του Β. Ραπτόπουλου προς το μυθιστόρημα έμεινε ημιτελής. Η διάθεσή του να «υπονομεύσει» τον προηγούμενο εαυτό του με τα σημερινά του φιλοσοφικά εφόδια τελικά υπονόμωσε τον ίδιο ως συγγραφέα.

Αιμιλία Καραλή

FRIDA KAHLO: «Το όνειρο», 1940.